

16. TÖÖJÕUD JA HARIDUS EESTI PUIDUSEKTORI KONKURENTSIVÕIME KUJUNDAJANA

K. Ukrainski

Tööjõu kvalifikatsioon on üks olulisi konkurentsivõimet mõjutavaid tegureid iga tööstusharu jaoks. Tööjõu kompetentsust mõjutavad ühelt poolt riigi korraldatud haridussüsteem, teisalt ettevõtete endi poolt töötajate koolitusse investeeritud vahendid. Tööstusharu arengu seisukohast on olulised nii tehnoloogilised teadmised kui ka üldharidus ja töötajate isikuomadused. Puiduklastriks on oluliseks probleemiks kvalifitseeritud töötajate nappus – seda näitavad nii varasemad uuringud (Eesti puidu- ja mööblitööstuse..., 1999) kui ka haru juhtide intervjuud 2003. aastal. Järgnevalt on analüüsitud vastava valdkonna haridusvõimalusi ning võrreldud neid ettevõtete poolt soovitavaga. Esmalt on vaadeldud Eesti positsiooni rahvusvahelises võrdluses, lähtudes tehnoloogiahariduse üldisest taustast. Seejärel analüüsitakse konkreetselt Eesti kutse- ja kõrgharidust puiduklastri seisukohast ning viimaks analüüsitakse puiduklastri ettevõtete poolt esitatavaid nõudeid töötajate teadmiste ja oskustele.

16.1. Eesti tööstusharidus rahvusvahelises võrdluses

Tehnoloogiateadmiste kujundamise seisukohalt on oluline analüüsida nende inimeste osakaalu ühiskonnas, kes õpivad inseneritehnikat, loodusteadusi, matemaatikat, infotehnoloogiat jm tehnilisi erialasid. Eeltoodust sõltub majanduse võime tehnoloogiateadmisi kasutada. Alljärgnevalt on toodud kõrgkooli astujate jaotus insener-tehniliste erialade lõikes riikide grupiti.

Tabel 16.1. Kõrgkooli insener-tehnilistele erialadele sisseastujad (kogu elanikkonnast¹ %)

Riikide grupp	Kõrgkooli astujad %	Kõrgkooli insener-tehnilistele erialadele sisseastujad %			
		Loodusteadused	Matemaatika, IT	Inseneriteadused	Kokku
Arengumaad sh 4 tiigrit	0,82	0,05	0,02	0,10	0,16
Üleminekuriigid	4,00	0,26	0,05	1,04	1,34
Eesti	1,95	0,05	0,03	0,34	0,42
Arenenud riigid	1,13	0,03	0,08	0,14	0,26
	4,06	1,18	0,13	0,38	0,69

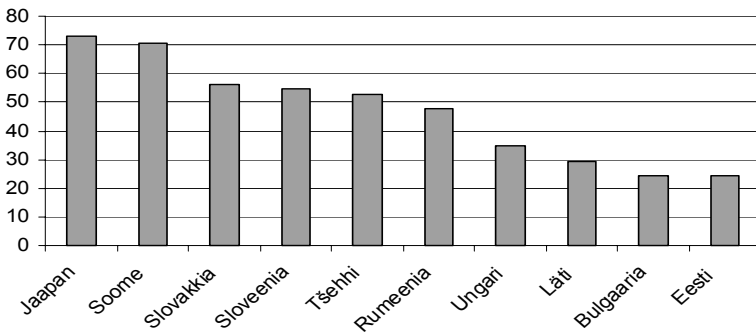
Allikad: Lall, 1999; autori arvutused Statistikaameti andmete põhjal.

Nagu tabelist näha, on riikide gruppide erinevused mitmekordsed ja enamikus valdkondades jäävad Eesti näitajad vaadeldavate riikide gruppide keskmistele alla. Arenenud riikidest jääb Eesti neis valdkondades väga palju maha, samuti üleminekuriikide keskmisest (erandiks on vaid matemaatika ja IT valdkond), mis sisuliselt näitab, et teised üleminekuriigid suurendavad oma tööjõualast konkurentsieelist tehnoloogia valdkonnas võrreldes Eestiga.

¹ Regioonide keskmised on kaalutud rahvaarvudega. Teiste riikide andmed on 1995. a kohta, Eesti omad 2002. a kohta.

Kuna toodud näitajad on esitatud protsendina elanikkonnast, võib neid käsitleda kui vastavate teadmiste loomise intensiivsust vaadeldud majandustes. Eeltoodu viitab asjaolule, et Eesti on üldise kõrghariduse mõttes konkurentsivõimeline teiste riikidega, kuid hariduse struktuur ei vasta tööstuse konkurentsivõimet tagavale hariduse vajadusele (nagu selgub ka käesoleva uuringu raames tehtud ettevõtjate intervjuudest).

Üks väga oluline valdkond teadmiste arendamisel on koolitus ettevõtetes pärast üld- ja kutsehariduse omandamist. See koolitus muutub järjest olulisemaks, sest tehnoloogia kiire areng tingib ka vajaduse kiiresti kaasajastada teadmisi. Kui vaadelda siinkohal ettevõtete tehtavaid kulusi teadus- ja arendustegevuseks üleminekuriikides, siis seda illustreerib järgmine joonis (joonisel on toodud võrdlusena ka Soome ja Jaapan, kus vaadeldud aastal olid vastavad näitajad suurimad).

Joonis 16.1. Ettevõtete poolt finantseeritavate teadus- ja arenduskulutuste osa kõigist teadus- ja arenduskuludest 2001. aastal % (EC, 2003).

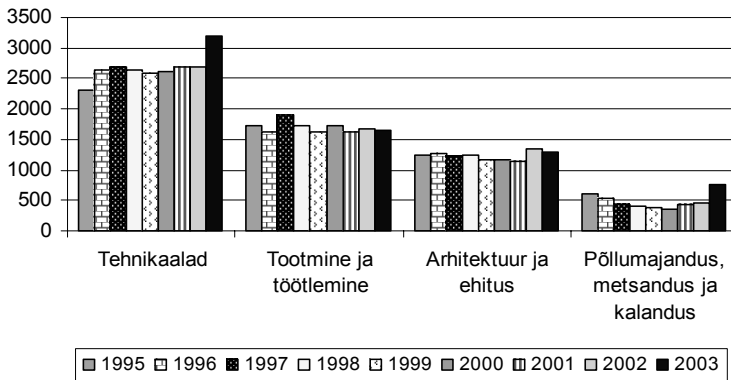
Nagu jooniselt 16.1 näha, jääb ettevõtete finantseeritavate teadus- ja arenduskulutuste osa Eestis oluliselt väiksemaks nii arenenud riikide erasektori panusest kui ka paljude üleminekuriikide vastavatest näitajatest.

16.2. Metsa- ja puudualane haridus Eestis

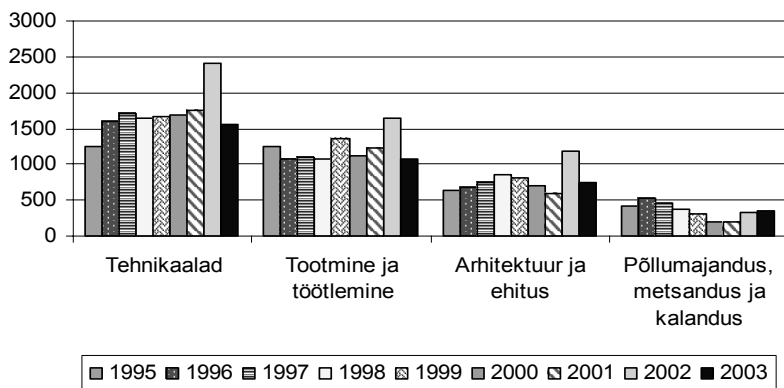
Riigi roll haru töajõuprobleemide lahendamisel on töajõu ettevalmistamise süsteemi korrastamine. Harus vajatakse eelkõige oskustõelisi ja spetsialiste, samas on oluline vastav arendus- ja uurimistöö, mis eeldab kompetentsete teadlaste olemasolu. Järgnevalt ongi eraldi käsitletud puudusektorit puudutatavat kutse- ja kõrgharidust.

Kutseharidus

Metsa- ja puudualase hariduse analüüsi teeb raskeks asjaolu, et sektoris vajatava töajõu haridus kuulub erinevate koolitusvaldkondade alla – nii põllumajanduse kui ka tehnika, tootmise ja ehituse valdkonda. Seetõttu alljärgnevad joonised, mis annavad ülevaate kutsehariduses vastuvõetutest ja lõpetanutest, ei peegelda sisuliselt erialast töajõu pakkumist.

Joonis 16.2. Vastuvõtt kutsehariduses koolitusvaldkondade ning aastate lõikes (Statistikaamet).

Joonis 16.3. Kutsehariduse lõpetanud koolitusalade ning aastate lõikes (Statistikaamet).

Kutsehariduse raames koolitatakse Eestis järgmiste puidusektoriga seotud erialade spetsialiste²:

1. Põllumajanduse koolitusvaldkonnas:

a) metsandus:

- metsandus;
- metsandustehnik;
- metsandusettevõtja;
- puidu- ja puittoodete kaubandus;
- forwarderioperaator;
- harvesterioperaator.

2. Tehnika, tootmise ja ehituse koolitusvaldkonnas:

a) ehitus ja tsiviilrajatised:

- puit- ja kivehitiste restauraator;
- ehituspusepp;
- palkmajaehitaja.

² Siinkohal tuleb märkida, et aastati on nende erialade õppimise võimalused küllaltki muutuvad (nt võivad soovijate vähesuse tõttu jääda kursused avamata).

b) materjalitöötlus:

- tislid;
- puidutöötlus;
- mööblirestauraator;
- mööblirenoveerija;
- paadiehitaja.

Hetkel on üheks oluliseks probleemiks see, et paljusid erialasid dubleeritakse erinevates koolides. Näiteks 2003/2004. õppeaastal õpetati metsandust 2 kutsekoolis, materjalitöötlust 9 koolis ning ehitust 15 kutsekoolis (Kutseõppeasutuste..., 2003). Eeltoodu tõttu on koolides sisseastumiskonkursid madalad, samas napib kõigil koolitajatel vahendeid, garanteerimaks kvaliteetset haridust (seadmed, praktiline väljaõpe), ning teiselt poolt ei jätku ka kompetentseid õppejõude, kes oleksid võimelised spetsialiste koolitama (nt paberitootmise spetsialistide puudus on Eestis eriti terav (Botvinkina, 2003)).

Lisaks paljude erialade dubleerimisele teisi erialasid, mida turul vajatakse, ei õpetata üldse või õpetatakse ebapiisavas mahus (nt puidu keemiline töötlemine, paberi- ja tselluloositootmine, palkmajaehitus (Botvinkina, 2003; Korjus, 2003); uued vajavad erialad mööblitööstuse tarbeks on näiteks mööbliviimistleja ning CNC-pingi operaator (Rahumägi, 2004)). Ühelt poolt on siin lahenduseks paindlikum koolitustellimus riigi poolt – riik peaks sekkuma valdkondadesse, kus on näha, et Eestis on välja arenenud tööstusharu, kuid vastava valdkonna spetsialiste ei koolitata piisavas mahus.

Siiski ainuüksi koolitustellimusest ei piisa haru tööjõuprobleemi lahendamiseks. Kui vaadelda konkursi ühele koolituskohale kutsehariduses, siis põhiharidusjärgseid erialade keskmisi analüüsides võib näha, et kui 2003/2004. õppeaastal oli keskmine erialade konkurss 1,1 (madalaim 0,7 ja kõrgeim 1,7), siis puidusektoriga seotud erialad jäid enamasti keskmisele alla (metsandus 0,7, materjalitöötlus 1,0 ja ehitus 1,3). Samad näitajad keskharidus-

järgse kutsehariduse puhul on veelgi kehvemad puidusektori kahjuks. Keskmise erialakonkurss oli 1,4 (madalaim 0,3 ja kõrgeim 3,2) ning metsanduses 0,9, materjalitöötluses 0,7, ehituses 0,9. (Kutseõppeasutuste..., 2003).

Õpilaskontingendi nõrkust vaadeldud erialadel näitab ka suhteliselt suur väljalangevus. 2002/2003. õppeaastal katkestas põhihariduse baasil kutseharidust omandajatest keskmiselt 15,9% õpingud³, metsanduses oli vastav näitaja 22,4%, materjalitöötluses 25,9% ning ehituses 18,9%. Kesklaridusjärgselt kutseharidust omandajate seas olid vastavad näitajad järgmised: keskmine 17,9%; metsanduses 14,3%, materjalitöötluses 25,2% ning ehituses 20%.

Eeltoodu näitab, et tuleks tegelda ka majanduse poolt vajatavate, kuid noorte hulgas mitte eriti populaarsete erialade toetamise ja maine kujundamisega. Riik saaks siin teha koostööd ettevõtete ja haruliitudega. Soovitavate erialade õppimist on võimalik toetada ka stipendiumisüsteemi käivitamisega, mida tuleks siduda järgneva töötamisega harus.

Teisest küljest ei tee koolid ja ettevõtted piisavalt koostööd, mis tähendab, et seos praktikabaasiga puudub või jääb nõrgaks. Metsandus- ja ehitus- ja -ettevõtete küsitlused näitavad, et praktilise õppe vähesus ning mahajäämus tegeliku elu vajadustest on suurimad probleemid metsa- ja puidualases kutsehariduses (Metsanduslike..., 2002). Samas näitavad teised uuringud (Eesti puidu- ja mööblitööstuse..., 1999), et mitmed ettevõtted võimaldavad tootmispraktikat või on valmis praktikante vastu võtma, kui koolid või õpilased ise initsiatiivi näitaksid. Siin on väga heaks võimaluseks praktika seostamine tööstuse alakoormatuse perioodidega, milleks saeraami operaatoritel võiks olla september-oktoober, palkmajaehitajatel detsember, akna- ja uksetootjatel

³ Siinkohal on tegemist ankeetküsitluse tulemustega, mis ei hõlma kõiki kutseõppeasutusi. Küsitluse korraldas Hariduse ja Töehõive Seirekeskus (vt täpsemalt Kutseõppeasutuste..., 2003).

jaanuar-veebruari. Koolide ja ettevõtete praktika koostööd tuleks toetada ka riiklikult. Samuti on oluline praktika kvaliteet – firma tegevuse tutvustamine, õige töössesuhtumise tähtsustamine, juhendaja käe all töötamine võimalikult erinevatel masinatel (et õpilane ei täidaks abitöölise funktsioone laos) (Eesti puidu- ja mööblitööstuse..., 1999).

Kutsehariduse tulemuslikkust võib hinnata ühelt poolt selle järgi, kas vastavate koolide lõpetajad leiavad erialast tööd, ning teiselt poolt, kuidas ettevõtjad on vastava hariduse saanud töötajatega rahul. Koolituslali on alljärgnevas tabelis toodud lõpetanute osatähtsus, kelle kohta on teada tulumaksu laekumine.

Tabel 16.2. Lõpetanute osatähtsus, kelle kohta on teada tulumaksu laekumine

Koolitusala (ICED 97)	Lõpetanute osatähtsus %					
	2000. a lõpetajad			2001. a lõpetajad		2002. a lõpetajad
	2000	2001	2002	2001	2002	2002
Tootmine ja töötlemine	63,5	66,9	73,6	65,0	72,1	65,1
Põllumajandus, metsandus, kalandus	54,7	69,3	74,0	53,7	72,9	53,8
Arhitektuur ja ehitus	56,0	69,4	79,8	60,4	71,7	56,5
Kokku koolituslali keskmine	68,3	75,0	79,0	71,3	78,0	69,6

Allikas: Kutseõppeasutuste..., 2003.

Tabelist on näha, et puidusektoriga seotud koolitusvaldkondades on tulumaksu laekumine keskmisest väiksem, mis võib näidata suhteliselt väiksemat edukust tööturul (siinkohal tuleb arvestada, et andmed ei peegelda edasiõppijaid, ajateenistuses viibijaid jm).

Eeltoodud andmed ei sisalda ka informatsiooni selle kohta, kas need lõpetajad töötavad õpitud ametialal või mitte. Eamets *et al.* (2003) on hinnanud vastavaid hajuvuse indekseid ning leidnud, et kutsehariduse lõpetajatest just vaadeldud valdkondades on hajuvus suurim (kõige suurem tehnika ja tehnoloogia erialadel, järgnevad tööstus ja käsitöö ning kolmandana põllumajandus, metsandus ja kalandus). Dünaamiline analüüs näitab, et eeltoodud hajuvus on aastatel 1995–2001 pidevalt kasvanud (märkimisväärselt just põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse erialadel, kuid samuti kõigil teistel eelloetletud erialadel). Luua Metsanduskooli lõpetajate küsitlusest aastatel 1998–2002 saab välja tuua, et muudes majandusvaldkondades töötab 31,5%, metsandusettevõtetes 31%, riigimetsanduses 7,4% ning erametsanduses 5,4% küsitletud lõpetajatest. Samas on edasiõppijaid 12,8%, ajateenistuses viibijaid 7,9% ning töötuid 3,9%. (Rebaste, Sander, 2003)

Kui analüüsida ettevõtete rahulolu kutseharidusega spetsialistidega, siis haru juhtide intervjuudest selgub, et üldiselt ei olla rahul ka madalama kvalifikatsiooniga töötajatega (kuhu kuuluvad eelkõige erihariduseta inimesed), aga ka spetsialistidega. Küsitlustulemused⁴ näitavad, et metsandusliku kutseharidusega kaadriga ollakse pigem rahul (vastanutest 82% rahul ja 18% pole rahul), samuti puidutöötlemisalase kutseharidusega kaadriga (100% vastanutest). Samas pole erihariduseta kaadriga rahul 77% ja rahul on vaid 23% vastanutest.

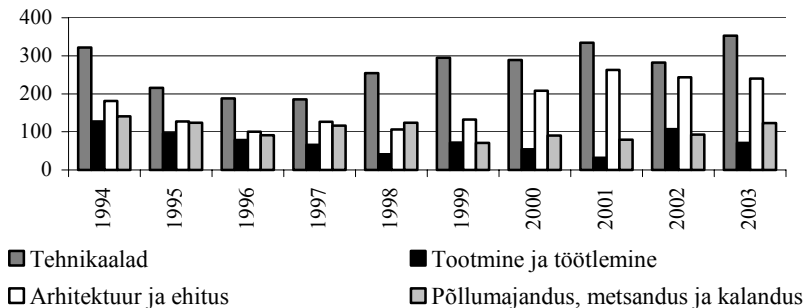
Kõrgharidus

Kõrgharidust on võimalik omandada järgmistel puidusektoriga seotud erialadel.

⁴ Küsitlustulemused toetuvad Eesti Keskkonnaministeeriumi korraldatud uurimusele (vt meetodikat ja tulemusi Metsandusliku..., 2002). Siinkohal on ettevõtjate hinnangud antud vaid nende spetsialistide kohta, kes tegelesid erialase tööga.

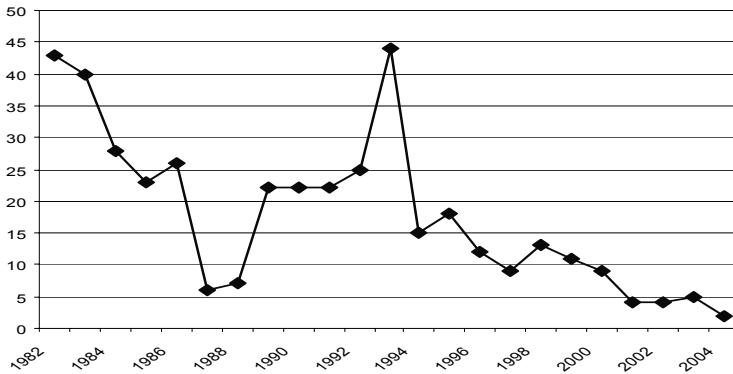
1. Põllumajanduse koolitusvaldkonnas:
 - metsamajandus (EPMÜ);
 - metsatööstus (EPMÜ).
2. Tehnika, tootmine, ehitus:
 - a) materjalitöötlus;
 - materjalitehnoloogia (hiljem spetsialiseerumine puidutehnoloogiale) (TTÜ);
 - b) ehitus ja tsiviilrajatised;
 - maaehitus (EPMÜ).

Jooniselt 16.4 võib näha, et laiade koolitusvaldkondade lõikes on põhilistes puidusektoriga seotud valdkondades kõrgharidusega töötajate pakkumine veidi vähenenud või jäänud samale tasemele.

Joonis 16.4. Diplomi- ja bakalaureuseõppe lõpetajad koolitusvaldkonniti (Statistikaamet).

Kui vaadelda täpsemalt puidutöötlemise eriala, mida kõrgemal tasemel on võimalik õppida vaid TTÜs, siis võib näha, et lõpetanud spetsialistide arv on viimastel aastatel oluliselt kahanenud ega vasta kindlasti kasvava haru vajadustele.

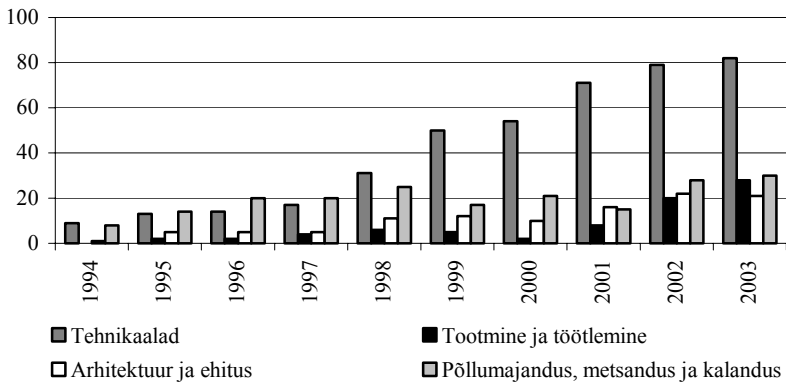

Joonis 16.5. Puidutöötlemise eriala lõpetajate arv 1982.–2004. a (TTÜ puidutöötlemise õppetooli koduleheküljel).

Kui vaadelda üldiselt erialase kõrgharidusega inimeste töötamist muudel ametialadel, siis kõige suurem on see hajuvus põllumajanduse, metsanduse ja kalanduse erialal, sellele järgnevad tööstus ja käsitöö ning tehnika ja tehnoloogia. Aastate 1995–2001 dünaamikat uurides selgub, et põllumajanduses, metsanduses ja kalanduses on see hajuvus pidevalt kasvav, tehnika ja tehnoloogia aladel suhteliselt konstantne ning tööstuses ja käsitöös kahanev (Eamets *et al.*, 2003).

Puidusektoriga seotud erialadel on Eestis võimalik omandada kõrgharidust kahes kõrgkoolis (TTÜ ja EPMÜ). Ettevõtjate küsitlusena võib väita, et kõrgharitud spetsialistidega ollakse üldiselt rahul (metsatööstuse ning puidutöötlemise erialadel lõpetanutega on rahul 100% ning metsamajanduse eriala lõpetanutega 97% küsitletutest) (Metsandusliku..., 2002). Samas peavad ettevõtted ka kõrghariduses praktilise õppe vähesust ning mahajäämust kõige suuremateks puudusteks tegelikust elust (Metsandusliku..., 2002).

Peale kõrgharidusega spetsialistide koolitamise on haru arengu seisukohalt oluline, et vastava valdkonna teadus- ja arendustegevus toetaks innovatsiooni ettevõttes ning et tagataks nii kõrgkui ka kutseharidusasutuste õppejõudude järelkasv. Üldiselt puidusektoriga seotud koolituseladel magistri- ja doktoriõppe lõpetanute arv kasvab (joonis 16.6).

Joonis 16.6. Magistri- ja doktoriõppe lõpetanud (Statistikaamet).

Eesti metsanduse arengukavas aastani 2010 on välja toodud, et teadusuuringuid on siiani rohkem tehtud metsakasvatuse ning vähem puidu varumise ning töötlemise alal. Teadustöö puhul märgitakse koordineerimatust ja prioriteetide puudumist. Samas on vajadus nii metsaökoloogiat kui ka -ökonoomikat tundvate inimeste järele suurenenud, kuid nendes valdkondades on Eestis vähe spetsialiste ning puudub ka vastavate teadlaste ning õppejõudude baas ja järelkasv.

Innovatsiooni seisukohast on puidusektori ettevõtete koostöö Eesti teadusasutustega minimaalne. Eesti ettevõtete innovatsiooni-

tegevust⁵ analüüsidest selgub, et ainult 3,2% puidusektori ettevõtetest said innovatsioonialast informatsiooni teadusasutustelt ning hindasid selle teabe olulisust ülekaalukalt väikseks (72,7%). Kui vaadelda innovatsioonikoostööd, siis seda tegi 31% puidusektori ettevõtetest, kellest omakorda 16,1% tegi koostööd teadusasutustega ning koostöö edukust ülikoolidega hinnati võrdselt keskmiseks (40%) ja väheseks (40%). Võrdluses teiste innovatsiooniallikate ja koostööpartneritega on vastavad näitajad väga kehvad. Samas tuleb märkida, et jõukamad ettevõtted teevad koostööd teadusasutustega väljastpoolt Eestit.

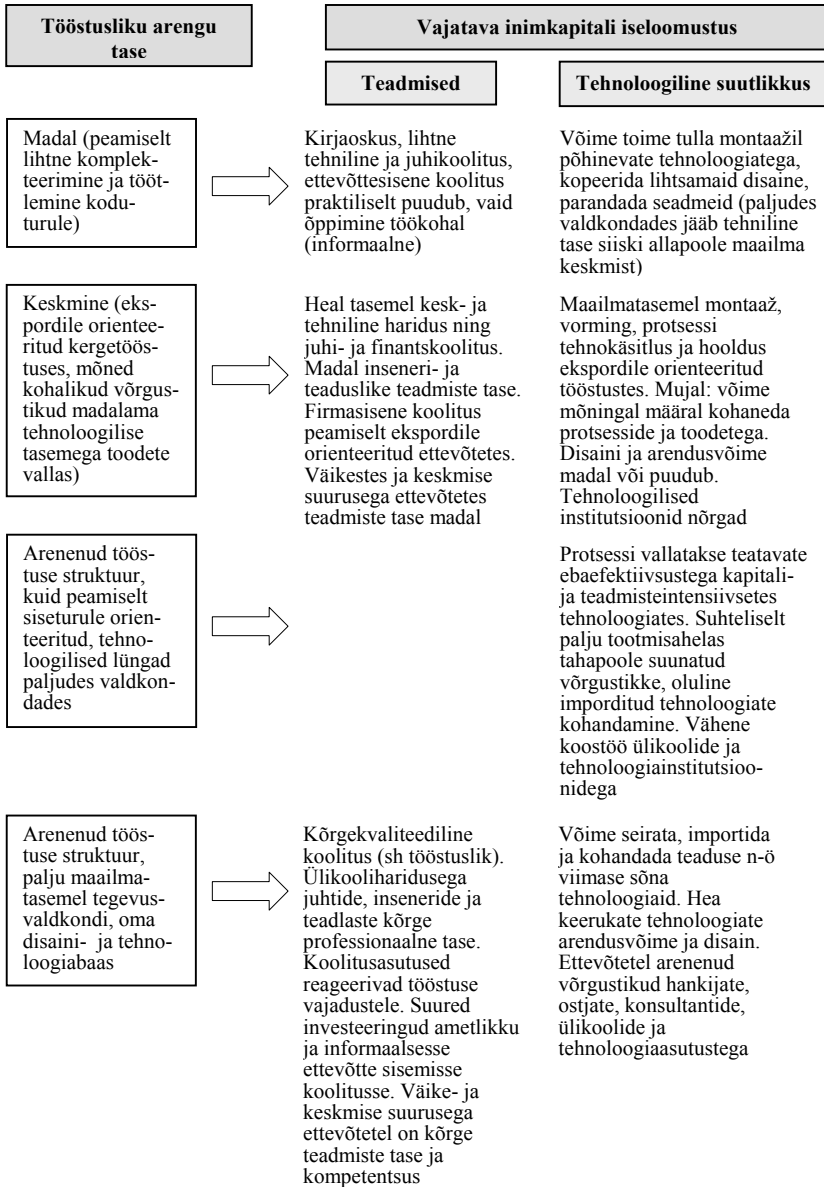
16.3. Tööstusharu nõudmised tööjõu teadmiste ja oskustele

Tööjõu teadmiste ja oskustele esitatavaid nõudmisi analüüsinud teadlased on järeldanud, et alates 1970. aastatest on nõutav tööjõu teadmiste tase töötlevas tööstuses pidevalt kasvanud (Berman *et al.*, 1998). Kasvavad nõudmised teadmiste tulenevad eelkõige tehnoloogia arenemisest, tootmisprotsesside muutumisest paindlikumaks (nn *flexible production systems*) ning tootmise ja turustamise globaliseerumisest.

Erinevatel tööstuse arengutasemetel teadmiste vajadused muutuvad ning seega tuleb teadmiste ja oskuste arendamise protsessi kohandada (vt joonis 16.7).

Kui liigutakse ühelt konkurentsivõime tasemelt teisele, siis tuleb muuta nii teadmiste loomise süsteemi kui ka viisi, kuidas tootlik sektor teadmisi kasutab ning teadmiste loomisele ja arendamisele kaasa aitab. Üldiselt, mida arenenum on majandus ja kõrgem sissetulekute tase, seda suuremad ja mitmekesisemad on vajadused inimkapitali järele.

⁵ Kasutatud on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, EASi, ESTAGi tellitud ja Statistikaameti poolt tehtud küsitluse “Innovatiivne tegevus Eesti ettevõtetes 1998–2000” andmebaasi.

Joonis 16.7. Inimkapital ja tööstuslik areng (Lall, 1999).

Eesti ettevõtted ei oska üldiselt ennustada spetsialistide kvalitaatiivset vajadust tulevikus. Arvestades metsa- ja puidutööstuse viimase aastakümne arenguid, on näha, et haru peab toime tulema globaalse konkurentsiga nii lõpptoodangu- kui ka tooraineturgudel. Samas nõuab tehnoloogia areng pidevalt uuenevaid teadmisi erinevate seadmete ekspluatatsiooni ja IT vallas. Tabelisse 16.3 on koondatud ühelt poolt majandusteadlaste välja toodud vajavate teadmiste ja oskuste aspektid globaliseerunud majanduses ning teiselt poolt Eesti puidutöösturite (Arula, 2003) esitatavad nõudmised tööjõule ning ettevõtjate ja erialase hariduse saanute hinnangud vajaliku lisakoolituse kohta, arvestades praegust kutse- ja kõrgharidussüsteemi (Metsandusliku..., 2002; Eesti puidu- ja mööblitööstuse..., 1999).

Toodud teadmistest ja oskustest vaid mõned on parandatavad koolituse kaudu haridusasutustes (teoreetilised, tehnilised, rahvusvahelised teadmised). Samas on suur hulk teadmisi ja oskusi, mida ei ole võimalik õpetada väljaspool tootmisprotsessi ega igapäevatööd (praktilised teadmised tööprotsessist, inimestega suhtlemine jne).

Samas võib tabelist 16.3 näha, et tööstusharu jaoks on oluline, et haridussüsteem soosiks arenevate spetsialistide teket, sest väga muutavas majandus- ja tehnoloogiakeskkonnas ei tea ettevõtjadki täpselt, milliseid kutseoskusi neil tulevikus vaja on. Seepärast on igal juhul oluline heal tasemel üldhariduse, võõrkeelte, IT õpetamine, kuid samas ka loovuse arendamine. Kui keskendutakse kutseoskuste arendamisele ilma tööandjat arvestamata, tulevad koolist ettevõtetesse vähesobivad noored, kes ilmselt ei hakka õpitud erialal tööle ja isiksuslike ning üldhariduslike omaduste arendamatuse tõttu ei löö läbi ka teistel erialadel ega kõrgkoolis (kõrgkooli pääseb vaid mõni protsent kutsekoolide lõpetanuist) (Arula, 2003a).

Tabel 16.3. Globaalses konkurentsis vajatavad teadmised ja oskused

Teadmised ja oskused	Vajaduse tekkimise põhjus	Puidusektori ettevõtte nõudmised	Lisakoolitusvajadus, hariduse puudujäägid
<p>Teadmised</p> <p>Teoreetilised</p> <p>Tehnilised (digitaalsed)</p> <p>Praktilised, tööprotsessist tulenevad</p>	<p>Töö kui probleemide lahendamise protsess</p> <p>Nüüdisaegse IT kasutamine</p> <p>Kasvanud ebakindlus, tehnosõlmedest tulenevad riskisituatsioonid</p>	<p>Metsa- ja puidualased teadmised</p> <p>Analüüsivõime</p>	<p>Metsa- ja keskkonnakaitse</p> <p>Metsanduslik seadustik</p> <p>Üldine IT-alane, MIS, GIS</p> <p>Metsamasinad</p>
<p>Oskused ja kompetentsus</p> <p>Ametioskused (lai profiil)</p> <p>Rahvusvaheline kompetentsus</p> <p>Sotsiaalsed oskused</p> <p>Juhtimisoskus</p>	<p>Tööülesannete tervikuks ühendamine, oskuste universaalsus, grupitöö</p> <p>Turgude ja tootmise globaliseerumine</p> <p>Grupisene ja gruppidevaheline suhtlemine, tarbijale orienteeritus, otsene suhtlemine pakkujatega</p> <p>Horisontaalne võimustandik, detsementaliseeritus, kasvanud infovahetus</p>	<p>Ettevõtetes töötamise kogemus</p> <p>Sobivus meeskonnatöös</p> <p>Emotsionaalne intelligentsus</p>	<p>Laiad teadmised puidust</p> <p>Majandus, raamatupidamine, logistika, dokumentatsioon</p> <p>Tehniline taip</p> <p>Võõrkeeled</p>

Tabel 16.3. järg

<p>Töösse suhtumine Kvaliteediteadlikkus, usaldusväarsus Loovus, ettevõtlikkus Eestvedamine Uued tööalased väärtused</p>	<p>Kvaliteet ja ajastus kui globaalse konkurentsi võtmetegurid Innovatiivsus kui globaalse konkurentsi võtmetegur Iseseisvate töögruppide koordineerimine Pühendumus, usaldus, vastava eriala kodanikutunne</p>	<p>Ausus, üldinimlikud väärtushinnangud Enesekriitilisus Initsiatiivikus Ambitsioonikus Sobivus ettevõtte põhi- väärtustega</p>	<p>Kohusetunne, distsipliin, püsivus Motivatsioon, tulemustele orienteeritus, läbitõlgivõime</p>
--	---	---	--

Allikad: Schienstock *et al.*, 1999; Arula, 2003a; Metsandusliku..., 2002; Eesti puudu- ja mööblitööstuse..., 1999.

Ettevõtete tööjõuvajadusi ja koolide lõpetanute arvu analüüsid selgub, et lõpetanute arv enamikes valdkondades on piisav vastamiseks ettevõtete kvantitatiivsele tööjõunõudlusele. Üheks valdkonnaks, kus spetsialiste on vähe, on kõrgharitud (sh rakendus- kõrgharidusega) puidutöötledajad. Ettevõtjate kommentaar tööjõu ebapiisavuse kohta tuleneb asjaolust, et paljud lõpetanud lähevad tööle teistesse tööstusharudesse (nt ehitussektorisse) või üldse muudele erialadele (see probleem on puidusektoriga seotud koolitusvaldkondades suurem). Samuti ei vasta paljude lõpetanute kvalifikatsioon ning olulisel määral ka isikuomadused ja motivatsioon ettevõtete vajadustele, mistõttu puudub piisav valik sobivate töötajate leidmiseks.

Kokkuvõttes võib öelda, et kasutatava tööjõu kvaliteet ei vasta mitmes mõttes puidusektoris vajatavale. Selle põhjuseks on ühelt poolt asjaolu, et vastavad erialad ei ole võimekatele noortele atraktiivsed, teiselt poolt ei arvesta ka koolitus nüüdisaegse majanduse nõudmisi ning ettevõtted ei suuna piisavalt ressursse vajalike spetsialistide koolitusse. Eeltoodud probleeme on võimalik lahendada vaid ettevõtete, koolide ja riigi koostöös.